

PHILIPPA
GREGORY

DAVID BALDWIN, MICHAEL JONES

FEMEI
ÎN RĂZBOIUL
CELOR DOUĂ
ROZE

Traducere din limba engleză de Justina Bandol

POLIROM
2023

CUPRINS

<i>Arbori genealogici: Jacquetta de Luxemburg, Elizabeth Woodville, Margaret Beaufort</i>	6
<i>Bătăliile din Războiul celor Două Roze: datele și harta</i>	8
Introducere (<i>Philippa Gregory</i>)	11
Jacquetta de Luxemburg (<i>Philippa Gregory</i>)	53
Elizabeth Woodville (<i>David Baldwin</i>)	151
Margaret Beaufort (<i>Michael Jones</i>)	239
<i>Index</i>	319
<i>Credite pentru ilustrații</i>	341

Elizabeth a fost fără îndoială ușurată când părinții și fratele ei au fost eliberați cu puțin înainte sau după victoria Casei de York în bătălia de la Northampton de pe 10 iulie, dar lucrurile aveau să meargă din rău în mai rău. Soțul ei, sir John Grey, a fost ucis în a doua bătălie de la St. Albans de pe 17 februarie 1461, iar ea a rămas văduvă cu doi băieți mici. John se aflase în fruntea armatei slujitorilor și vasalilor săi, mergând să se alipească oștii lancasteriene a reginei Margareta, care se îndrepta spre sud după ce-i învinsese pe susținătorii Casei de York la Wakefield, în comitatul Yorkshire, pe 30 decembrie. Cu siguranță cel care i-a adus lui Elizabeth teribila veste a fost unul dintre soldații lui, gâfâind și plin de praf. Conte de Warwick își trimisese forțele din sud la St. Albans, la vreo 30 de kilometri de Londra, așteptându-se la un atac dinspre nord, însă Margareta și comandanții ei îl luaseră prin surprindere venind dinspre nord-vest prin Dunstable. Actele de dezertare complicaseră situația lui Warwick, care fusese silit să se retragă și să abandoneze câmpul de bătaie, deși după o luptă care costase viața multor susținători loiali ai Casei de Lancaster. Trupul neînsuflețit al lui John avea să fie adus acasă și îngropat în mausoleul familiei Grey de la Astley, din care niciun monument funerar n-a mai supraviețuit.

Putem presupune că Elizabeth a încercat să pară calmă în timp ce călărețul obosit își deșerta sacul cu vești, dar gândurile trebuie să i se fi involburat instantaneu. Viața urma să devină mai grea. Necazurile tinerei văduve s-au înmulțit când lady Ferrers, soacra ei, a încercat să-i ia cele trei moșii ale familiei Grey pe care însuși răposatul ei soț le dăduse în proprietate lui John și Elizabeth în 1456. Se temea că, practic, avea să le piardă dacă nora ei trăia până la adânci bătrâneți sau se recăsătorea; și, cu toate că Elizabeth ar fi putut să-și pretindă dreptul asupra lor, era puțin probabil să aibă câștig de cauză. Părțile dezamăgite într-un conflict recurgeau adesea la amenințări și violență când legea se pronunța împotriva lor,

iar lady Ferrers își întărise mult poziția măritându-se cu sir John Bouchier, fiu al contelui de Essex și al lui Isabel, mătușa regelui Eduard. Era foarte posibil să găsească în această dispută un pretext ca să treacă pământurile familiei pe numele noului soț și al copiilor pe care i-ar fi putut avea cu el (dându-le astfel întâietate în fața fiilor lui John și Elizabeth), așa că tânăra văduvă i-a cerut ajutorul lui William, lord Hastings, viceregele pentru regiunea Midlands. Pe 13 aprilie 1464, cei doi au semnat o înțelegere prin care Hastings promitea să facă tot ce-i stătea în putință pentru a se asigura că dreptul lui Thomas, fiul lui Elizabeth, de a moșteni moșiile va fi respectat, cu condiția ca Elizabeth să împartă profitul cu el și ca Thomas să se însoare cu fiica lui (încă nenăscută). Hastings a încheiat ceea ce un istoric a numit „o afacere foarte dură” pentru Elizabeth; dar bunele lui oficii n-au mai fost necesare când, după numai optsprezece zile, pe 1 mai, ea s-a căsătorit cu superiorul lui, regele.

Ar fi fascinant de știut când și unde s-au cunoscut Eduard și Elizabeth și de când dura legătura lor amoroasă. Poveștile despre relația dintre tânărul și chipeșul monarh și văduva frumoasă și mai în vârstă decât el s-au amplificat inevitabil, și probabil că nu vom ști niciodată dacă „stejarul reginei”¹ și-a întins cu adevărat crengile peste ei sau dacă s-au căsătorit cu adevărat de Arminden. Este însă clar că evoluția rapidă a evenimentelor trebuie s-o fi surprins până și pe Elizabeth, care n-ar fi căutat ajutorul lui Hastings (și al nimănu, de altfel) dacă ar fi știut că e pe cale să devină regina Angliei. E posibil și să fi simțit că n-ar fi avut cum să întrerupă brusc negocierile cu el fără să trezească suspiciuni; dar impresia e că a fost vorba mai degrabă de o curte foarte scurtă sau, după spusele cuiva, de „căsătoria impulsivă din dragoste a unui tânăr impetuos”.

1. Conform unei povești perpetuate până în zilele noastre, Elizabeth și Eduard s-au întâlnit pentru prima oară sub un stejar (n. tr.).

Lordului Rivers i se iertase devotamentul față de Casa de Lancaster și devenise membru al Consiliului Coroanei alături de alți susținători ai Casei de York, așa încât e probabil ca regele Eduard să fi vizitat Grafton în timpul călătoriilor pe care le făcea din când în când spre nord ca să distrugă focarele de rezistență. Elizabeth se întorsese în locuința familiei sale după moartea soțului și ar fi putut să-i vorbească în vreuna dintre aceste ocazii, fără să-l pândească în pădure. Lui Eduard îi alunecau mereu ochii după fete frumoase și poate a crezut că, dacă-i spune câteva vorbe dulci, Elizabeth o să-i devină amantă. Orice respingere din partea ei n-a făcut decât să-i sporească hotărârea de a o cuceri, iar Jacquetta, înțeleaptă, trebuie să fi văzut imediat că pasiunea regelui poate fi exploatată în avantajul fiicei sale – și, de fapt, al întregii familii. Cronicarii relatează că ea a fost singura rudă prezentă când cei doi s-au căsătorit în secret la Grafton și că (aparent, fără știrea soțului ei) o aducea pe Elizabeth în patul lui Eduard când acesta se întâmpla să fie prin apropiere. Taina era periculoasă, pentru că valabilitatea unei căsătorii private, clandestine putea fi oricând pusă la îndoială mai târziu, dar era un risc pe care Jacquetta a trebuit să și-l asume.

Alegerea regelui – o văduvă cu doi copii, dintr-o familie care luptase împotriva lui – ar stârni dezaprobară chiar și în secolul XXI, dar pentru contemporanii lui a fost în același timp surprinzătoare și illogică. Un cărmuitor putea să aibă aventuri cu orice doamnă care-i era pe plac, dar căsătoria era cu totul altceva. O regină născută în afara țării ar fi adus cu ea o zestre considerabilă și perspectiva unei alianțe cu țara ei de baștină, avantaje care se pierdeau dacă monarhul sfida convențiile căsătorindu-se cu una dintre supusele sale. Consilierii lui Eduard au considerat că el nu și-ar fi pus sentimentele personale înaintea datoriei față de țară decât dacă judecata

lui în mod normal bună ar fi fost afectată de vrăjitorie sau de o altă influență malignă. A fost o calomnie care avea s-o urmărească pe Elizabeth până la sfârșitul vieții.

Elizabeth și „făuritorul de rege”

Eduard și-a ținut căsătoria secretă cât a putut de mult, dezvăluind-o curtenilor uluiți abia după cinci luni de subterfugii. Când consiliul s-a întrunit la abația din Reading în septembrie 1464, regele a fost rugat să confirme intenția lui de a se căsători cu o doamnă din înalta societate a Franței și a trebuit să admită că era deja însurat. Niciun cronicar n-a descris scena – poate că furia era încă prea puternică –, dar, oricât le-a displicut vestea, nobilii și prelații adunați n-au avut ce face: suveranul nu era obligat să se căsătorească în public sau să-și anunțe sfătuitoarii despre intențiile sale. John, lord Wenlock, un apropiat al lui Warwick, a exprimat starea de spirit a multor curteni spunând că „trebuie să avem răbdare în ciuda pornirilor noastre”.

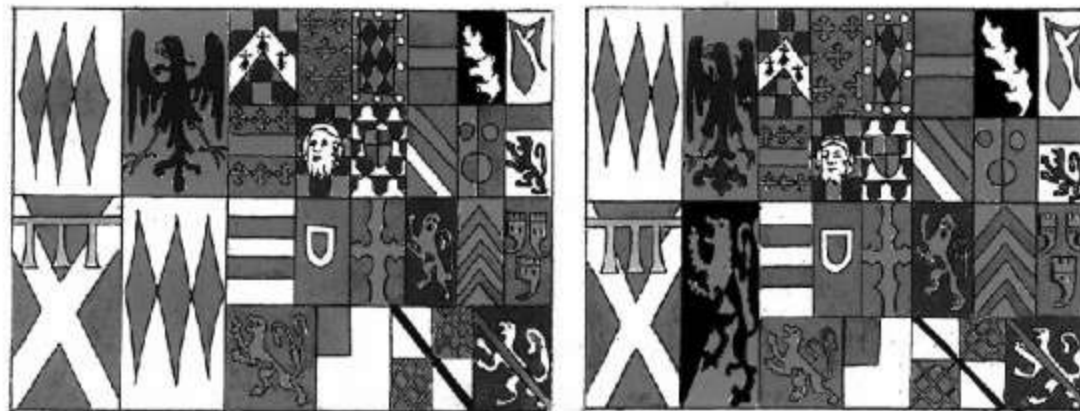
Cu toate că oamenii aceștia o priveau de sus pe Elizabeth și deplângeau oportunitățile pierdute, mireasa lui Eduard nu era lipsită de merite. Capacitatea ei de a-și îndeplini noul rol a ieșit la iveală abia mai târziu, dar nimeni n-ar fi putut să nege că e foarte frumoasă (într-o epocă în care frumusețea era asociată cu bunătatea) sau că are toate șansele să-i ofere noului soț un urmaș. Originile relativ modeste ale tatălui ei erau, se putea spune, compensate de faptul că mama se trăgea din Casa de Luxemburg, și, cu toate că înainte fusese susținătoarea partidei de Lancaster, căsătoria ei reprezenta un mesaj clar trimis adeptilor lui Henric al VI-lea că și ei sunt acceptați în noua Anglie dominată de Casa de York. Eduard încălcăse

convențiile pentru că o iubea pe Elizabeth, dar poate că nu fusese chiar atât de nechibzuit cum se credea.

Un dezavantaj mai serios era faptul că, însurându-se cu ea, regele devenise responsabil de numeroasa ei familie. Niciun rege care se respecta nu le-ar fi putut lăsa pe rudele soției sale să trăiască în sărăcie și să se chinuiască să păstreze aparențele unei vieți aristocratice, așa că mulți dintre cei cinci frați, cele șapte surori și cei doi fii din prima căsătorie ai lui Elizabeth trebuiau fie promovați social, fie cuplați cu parteneri de nivel corespunzător. În octombrie 1464, Margaret, descrisă uneori ca sora ei mai mare, a fost dată de nevastă lui Thomas, lord Maltravers, moștenitorul contelui de Arundel, iar în următorii doi ani surorile ei Anne, Joan, Jacquetta și Mary s-au măritat toate – ori s-au logodit – cu fiii unor nobili importanți. Tatăl ei, lordul Rivers, a fost numit în postul bine plătit de trezorier, după care a fost făcut conte, iar în octombrie 1466 Elizabeth a cumpărat pentru Thomas, întâiul ei născut, căsătoria cu moștenitoarea ducelui de Exeter. Anthony, cel mai vârstnic dintre frații ei, a primit în stăpânire insula Wight, în timp ce Lionel, un alt frate, a avansat repede în ierarhia bisericească.

Problema, firește, era că toate astea i-au dezamăgit pe alți lorzi care speraseră să-și asigure aceste poziții și altele pentru propriile lor odrasle, iar unii au fost de-a dreptul indignați când regele Eduard i-a permis lui John, fratele lui Elizabeth, în vârstă de douăzeci de ani, să se însoare cu ducesa-văduvă de Norfolk, care avea peste șaiszeci. Era o perioadă în care tinerii sărăciți făceau adesea rost de avere însurându-se cu văduve bogate, dar căsătoria aceasta a jignit în așa măsură sensibilitățile contemporanilor, încât cronicarul a fost îndemnat s-o numească *maritagium diabolicum* (care nu are nevoie de traducere). Până la urmă, John a fost executat în 1469, așa că ducesa care trecuse prin trei căsătorii a trăit, de fapt, mai mult decât el.

Ducesa-văduvă de Norfolk era mătușa contelui de Warwick, iar Warwick avea toate motivele să se simtă nedreptățit de felul în care intrigile lui Eduard și Elizabeth îi afectaseră planurile croite pentru propria lui familie. Sperase să-și însoare nepotul cu moștenitoarea de Exeter (el nu avea fii) și a fost și mai dezamăgit când tânărul duce de Buckingham, pe care îl considera un soț potențial pentru fiica sa mai mare, Isabel, s-a însurat cu Katherine, sora lui Elizabeth. Situația s-a acutizat când regele i-a refuzat lui Isabel permisiunea de a se mărita cu George, ducele de Clarence, propriul lui frate și al doilea pe linie la tron, iar apoi a pus sare pe rană privându-l pe George, arhiepiscopul de York, fratele lui Warwick, de postul

Richard Neville, conte de Warwick, „făuritorul de rege”, și soția sa, Anne Beauchamp, în *Rous Roll*